

1898

U - 76

Lmy

197

✓

316

316

2000

huf

264

Ա-76

197

197

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՏԱՂԱՐԸ

ազատ թարգմ.

Պ.-Գ. Տ.-Յ.

167

Հ Ո Ւ Հ Ի

Տպարան Ա. Մ. Մանտեի-Յակոբեանցի

Типографія А. М. Мугдусіакопова.

1898

42418 - 4-2

Доводено цензурою. Тифлисъ, 4 юня 1898 года.

5416
38

(26033-61)

28-186

197-2001

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՏԵՃԵՐԸ

Մարդս ստեղծուած է Աստուծուց, հետևաբար բոլոր մարդիկն էլ Աստուծոյ որդիքն են, իսկ Աստուած նորանց հայրը: Մենք տեսնում ենք, որ առհասարակ մեզանում, բոլոր ընտանիքներում, երեխաները, առանց հօրը չեն կարողանում կառավարուիլ և միշտ նորա օգնութեանն ու աջակցութեանն են դիմում: Այսպէս էլ բոլոր մարդիկը, ինչպէս Աստուծոյ որդիք, չեն կարողանում առանց իրենց Հօր-Աստուծու կառավարուիլ և միշտ նորան են դիմում օգնութիւն խնդրելով: Դորանց դիմումները լինում են աղօթքներով: Ինքը, մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսն էլ պատուիրեց մարդկանց աղօթելու և նորանց սովորեցրեց այս աղօթքը: «Հայր մեր, որ երկնքումն ես, սուրբ լինի քո անունը, և այլն»: Դէպի Աստուած ուղղած աղօթքները լինում են երկու տեսակ. առանձնական և հրապարակական: Առանձնական աղօթքներ կոչւում են նորանք, երբ մարդիկ աղօթում են Աստուծուն առանձնութեան մէջ, միայնակ: Այդ

աղօթքները կոչուում են, նա և մասնաւոր, որովհետեւ մարդիկ առանձնութեան մէջ, իրենց տներում, շատ յաճախ են Աստուծուն աղօթում: Իսկ հրապարակական աղօթքները կոչուում են նորանք, երբ մարդիկ ընդհանուր հասարակութիւնով ժողովուում են մի որ և է տեղ և աղօթում բոլորը միասին: Առանձնական աղօթքներ մարդիկ կարողանում են ամեն տեղ էլ կատարել, որտեղ էլ որ լինի: Աղօթում են նորանք տանը գիշերը, կամ առաւօտեան, կամ քնից զարթնելով: Աղօթում են երբեմն դաշտերում վարուցանք սկսելուց առաջ, կամ յետոյ, աղօթում երբեմն անտառներում, ճանապարհում և առհասարակ ամեն տեղ, որտեղ որ իրենք գտնուում են: Շատ անգամ վտանգ պատահած ժամանակ էլ մարդ ակամայից ինքն իրան խաչակնքում է և աղօթում. «Տէր փրկիր ինձ փորձութիւնից, կամ հրաժարիմքն» ասում: Առանձին աղօթելու եղանակը ցոյց տուաւ ինքը մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսը: Նա երբեմն ժողովրդից հեռանում էր և գնում անապատը և այնտեղ ամբողջ գիշերներով աղօթում: Շատ անգամ նա աղօթում էր պարտիզում, լեռների վերայ և այլն: Նա միայնակ աղօթելով՝ այգւիսով սովորեցրեց և ուրիշներին միայնակ աղօթելու, նա ինքն ասաց. «Երբ աղօթում ես, մտիւր քո սենեակդ և փակելով քո դռները, աղօթիւր քո Հօրդ» ¹⁾: Իսկ հրապարակական

1) Մատթ. գլ. 2. 6

աղօթքն ուրիշ է: Հրապարակական աղօթքը կատարուում է այն ժամանակ, երբ ամբողջ հասարակութիւնը կամ ժողովուրդը ժողովուած է լինում մի տեղ: Նա, հրապարակական աղօթքը, շատ բարձր է կանգնած առանձնականից, կամ մասնաւոր աղօթքներից, որովհետեւ հրապարակական աղօթքով, ժողովուրդը միասին է աղօթում, միմիանց և առհասարակ բոլորի համար, որպէս իրենց հարազատ եղբօրց: Հրապարակական աղօթքով երևում է մարդկանց միմիանց հետ ունեցած անհուն սէրը, հէնց այդ բանն էլ իսկապէս Աստուծոյ ցանկութիւնն է: Այդ սլաութառաւ Աստուած հրապարակական աղօթքին վերաբերում է, կամ ընդունում մի առանձին հաճութիւնով, որովհետեւ Յիսուս-Քրիստոս ասում է. «Որտեղ երկուսը կամ երեքը ժողովուած են իմ անունով, ես այնտեղ նորանց մէջն եմ»: ¹⁾ Յիսուս-Քրիստոս ինքն էլ շատ անգամ այցելեց հրէաների աղօթատները — ժողովարանները: Նա եղել է Նազարէթի ²⁾, Կափառնայումի ³⁾ և ուրիշ տեղերի ժողովարաններում: Հրապարակական աղօթքներն էլ այնպէս են, ինչպէս առանձնականը, այնպէս որ հրապարակական աղօթքներն էլ կարելի է կատարել նաև տներում, դաշտերում, լեռների վերայ և առ

1) Մատթ. գլ. 20

2) Ղուկ. գլ. 7. 16 և ուրիշները

3) Մարկ. գլ. 8. 21 և ուրիշները

Հասարակ այն տեղերում, որտեղ Տիրոջ անուանով ժողովուրդ է բոլոր Հասարակութիւնը: Շատ անգամ պատահում է, որ հրապարակական աղօթքներ կատարւում է դաշտերում, երբ ժողովուրդը կամ հասարակութիւնը ժողովուրդ միասին խնդրում է Աստուծուց անձրեւ գալ, կամ մարախը, թրթուրը, մկները և այլ վնասակար միջատները ոչնչացնելու, որոնք վնասում են իրենց հացային բոյսերին: Երբեմն հրապարակական աղօթքներ կատարւում է քաղաքների կամ գիւղերի հրապարակներում, կամ փողոցներում, երբ ժողովուրդը ընդհանուր կազմութիւնով և թափօրով խնդրում է Աստուծուց վերջ դնել վարակիչ ցաւին — մահ — տարաժամին, կամ ազատել մօտակայ տեղերում բանակ դրած թշնամիների յարձակումներից, կամ երբ շնորհակալութիւն են մատուցանում Աստուծուն, իրեն մարդկանց շնորհած ողորմութիւնների համար: Հրապարակական աղօթքները կատարւում է նա և ձայնաւոր, երբ շարականներ, սաղմոսներ և երգեր են երգում, իսկ ընդհանրապէս և ամենից առաւել մարդիկ հրապարակական աղօթքներ կատարելու համար ժողովուրդ են առանձին առանձին տներ, որ իրենց աղօթատներն են կոչւում: Այդ տներին մենք Աստուծոյ տուն ենք կոչում, եկեղեցի կամ Աստուծոյ տաճար, որովհետեւ նորանց մէջ են ժողովուրդ աղօթելու համար ամբողջ հասարակութիւնը կամ ժողովուրդը,

որոնցից և կազմւում է Քրիստոսի եկեղեցին: Տաճար հրէաներն էլ ունէին, Երուսաղէմ քաղաքում: Յիսուս այդ տաճարն էլ գնաց: Առաջին անգամ Յիսուս այցելեց այդ տաճարը զատակաւն տօներին, երբ նա 12 տարեկան էր, յետոյ երբ նա դուրս եկաւ քարոզելու: Նա իւր առաքեալների հետ տաճարը գնաց ոչ թէ մի անգամ, այլ շատ, ինչպէս երևում է Ս. Աւետարանից:

Քրիստոսի համբարձումից հետոյ, նորա առաքեալները շարունակեցին այցելել Երուսաղէմի տաճարը, բայց որովհետեւ նորանք Քրիստոսի հետևողներն էին, այդ պատճառաւ Մովսիսական օրէնքի նախանշախնդիրները սկսեցին նորանց հետևիլ և հալածել: Սրինակ մի անգամ Պօղոս առաքեալին ուժով դուրս հանեցին տաճարից և ծեծեցին ¹⁾: Առաքեալներն ակամայից ստիպուեցան թողնել Երուսաղէմի տաճարը և այնուհետեւ միւս քրիստոնեաների հետ ժողովուրդ մասնաւոր տները և հասարակական եղբայրական աղօթքներ կատարել: Մեռան, կամ աւելի ճիշդն ասած — նահատակուեցան առաքեալները, իսկ քրիստոնեաներն իրենց առաքեալների յաջորդող հովիւներով դարձեալ շարունակեցին ժողովուրդ տներում և Աստուծաշատական աղօթքներ կատարել: Սկզբներում քրիստոնեաները տաճարներ կամ եկեղեցիներ չունէին, որովհետեւ թէ քաղաքներում և

1) Գործք առաք. գլ. ԻԱ

Թէ դիւղերում քրիստոնեաների թիւը դեռ այնքան շատ չէին, ինչպէս այժմս է, նորանք քիչ էին և նիւթական ոյժ չունէին սեպհական աղօթատներ կամ տաճարներ կառուցանելու, իսկ այդ ժամանակներում քրիստոնեաների դէմ սկսուեցաւ մի ընդհանուր հալածանք, որ որտեղ քրիստոնեայ էին տեսնում, բռնում էին չարչարում, նեղացնում և ապա նահատակում, միայն նորա համար, որ հետևում էին Քրիստոսին և հաւատում նորան: Այնուհետև շատ դժուար էր քրիստոնեաների համար այլևս միասին ժողովուել տներում և աղօթքներ կատարել: Նորանք փախան անտառները, լեռները, ձորերը և գետնափոր խրճիթներում դարձեալ ծածուկ կատարում իրենց աղօթքները, իսկ երբ, մի քանի ժամանակից յետոյ, դադարեցրին քրիստոնեաներին հալածելը և թոյլատրեցին նորանց վերադառնալ իրենց բնակարանները և հանգստանալ, այնուհետև նորանք սկսեցին իրենց ոյժերի համապատասխան կառուցանել և սեպհական տաճարներ, վայելուչ կերպով զարդարելով և ծաղկեցնելով նորանց:

Հայաստան աշխարհում առաջին անգամ, Քրիստոսից յետոյ 32 թւում քրիստոնէութիւն ընդունեց Հայոց Աբգար թագաւորը: Քրիստոնէութիւնը Հայաստանում տարածողներն էին Թադէոս և ապա Բարդուղիմէոս առաքեալները: Դորանք Հայաստանի

բոլոր կառտունները կործանեցին և դորանց տեղ հիմնեցին Աստուծոյ եկեղեցին: Ինչպէս ամեն տեղ հալածոււմ և նահատակոււմ էին քրիստոնեաները, նոյնը շարունակեց և Հայաստան աշխարհում: Աբգարի մահից յետոյ, նորա յաջորդները կործանեցին բոլոր եկեղեցիները և սկսեցին հալածել և կոտորել քրիստոնեաներին, որտեղ որ պատահում էին: Աբգարի յաջորդները չը բաւականացան միայն քրիստոնեաներին հալածելով, և կոտորելովը, այլ և նահատակել տուին Թադէոս և Բարդուղիմէոս առաքեալներին: Այսպիսով Հայաստան աշխարհում էլ քրիստոնեաների դէմ հալածանքը շարունակուեց մինչև Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի օրը, որ նորից քրիստոնէութեան ջերմն պաշտպան հանդիսացաւ: Այնուհետև Հայաստանում էլ շարունակ քրիստոնեաները, որտեղ որ կային, շարունակ եկեղեցիներ կառուցրին և ազատ կատարեցին իրենց Աստուածապաշտական օրէնքները: Հէնց այդ ժամանակներում էլ, 302 թուին, կառուցրին Ս. Էջմիածնի հոյակապ վանքը, և այժմ մեր Հայրասպետների աթոռն այնտեղ է: Այժմ մենք էլ ահա շարունակում ենք այն Աստուածահաճոյ գործը, որ ահա հազար ինն հարիւր տարուց առաջ կատարել են մեր հանգուցեալ առաջին քրիստոնեայ եղբայրները: Այժմ էլ մեզանում, որտեղ որ կան ճշմարիտ հաւատացեալ եղբայր քրիստոնեաներ, ունին տաճարներ, որտեղ ամենքը միասին ժողով-

ւում են և կատարում իրենց քրիստոնէական պարտ-
քը, ընդհանրական աղօթքները: Այժմեան մեր տա-
ճարներն էլ կառուցւում են այնպէս, ինչպէս հին
ժամանակներում: Այսինքն, որտաճարը բաժանւում
է երեք մասերի, բեմ, որտեղ սեղանն է շինուած
և անմահ պատարագն է մատուցւում, ատեան, որ-
տեղ հոգևորականութիւնը կատարում է սովորական
ժամերգութիւնը, ապա ժողովրդանոցը, որտեղ ժո-
ղովուրդն է կանգնում և կատարում իւր աղօթքը:

Ամեն տեղ էլ Աստուած կայ: Զրկայ մի այն-
պիսի տեղ, որտեղ Աստուած չը լինի, սակայն նա
առանձնապէս լինում է այն տեղերում, որտեղ մար-
դիկ ժողովուած են լինում միասին կատարելու իրենց
աղօթքները, ինչպէս ասում է և մեր Տէր Յիսուս
Քրիստոսը. «Որտեղ ժողովուած են երկուսը կամ երե-
քը իմ անունով, այնտեղ ես նորանց մէջն եմ»: Հետեաբար տաճարներում, որտեղ մարդիկ միասին
ժողովուում են աղօթելու, Աստուած առանձնապէս
աւելի մօտ է նորանց: Այդ պատճառաւ, ով ցանկանում
է Աստուծուն աւելի մօտ լինել, նա պիտի միշտ Աս-
տուծոյ տաճարը գնայ աղօթելու: Աստուծոյ տաճա-
րը յաճախակի այցելելը մարդու հոգու համար մեծ
փրկութիւն է, որովհետեւ այնտեղ Ս. Հայրապետ-
ների յօրինած շարականներն ու երգերն են երգում,
աղօթքներ, սաղմոսներ և աւետարաններ կարգում
և այլ շատ ընթերցուածներ: Լսելով այդ շարական-

ները, աղօթքները, սաղմոսները, աւետարանի և
այլ շատ ընթերցուածներ. մենք սովորում ենք և
վարժւում, թէ ի՞նչպէս պէտք է հաւատալ Աստու-
ծուն և ինչպէս պրել այս աշխարհում, որ հաճելի
լինինք Աստուծուն: Բացի դորանցից տաճարում,
իւր ներկայութիւնով՝ Աստուած իւր ողորմութիւնով
ապաշխարութեան և Ս. Հաղորդութեան խոր-
հրդների միջոցով՝ լուսաւորեցնում է մարդուն և
ոյժ ու կարողութիւն տալիս, որ կարողանայ կռուել
չարութեան ու մարդկային թուլութիւնների դէմ:
Այսպիսով Աստուծոյ տաճարում, քահանայի միջո-
ցով ապաշխարութեան և խոստովանութեան խոր-
հրդով ներւում է մարդու մեղքերը: Հաղորդու-
թեան խորհրդով՝ մարդ մօտենում է Յիսուս-
տոսին, ինչպէս և ինքը խոստացաւ մարդկանց ասե-
լով. «Եթէ Որդւոյ Մարդոյ մարմինը չուտէք և
նորա արիւնը չը խմէք, կեանք չունիք ձեր անձե-
րումը, իմ մարմինն ուտողը և իմ արիւնը խմո-
ղը յաւիտենական կեանք ունի և ես լստին օրու-
մը կը յարուցանեմ նորան: Վասն զի իմ մարմինը
ճշմարտապէս կերակուր է և իմ արիւնը ճշմարտա-
պէս խմելիք է: Իմ մարմինն ուտողը և իմ արիւնը
խմողը մնում է ինձանում և ես նորանում: Ինչպէս
ինձ ուղարկեց կենդանի Հայրը և ես կենդանի եմ
Հօր համար, այնպէս էլ նա, որ ինձ ուտում է,
կենդանի կը լինի ինձ համար»: Ամուսնութեան

խորհրդով մարդ օրհնութիւն է ստանում ընտանեկան կեանք վարելու: Վերջապէս մարդու մեռնելուց լիտոյ, նորան տաճար են տանում և այնտեղ կարգ կատարում, նորա հոգւոյ համար սուրբ պատարագ մատուցանում և Աստուածանից, որ ներկայ է տաճարում, նորա մեղքերի համար թողութիւն խնդրում: Մի խօսքով Աստուծոյ տաճարը յաւիտենական կեանքի մեր ուղղեցոյցն է: Այնտեղից է դուրս գալիս այն բոլորը, ինչ որ հարկաւոր է մարդու հոգւոյ փրկութեան համար:

Որովհետեւ Աստուծոյ տաճարը, յաւիտենական երջանիկ կեանքը գնալու համար, մեր ուղղեցոյցն է, այդ պատճառաւ ամեն մի քրիստոնէի վերայ մի առանձին պարտք կայ տաճարը գնալու և Աստուծուն աղօթելու և փառաբանելու: Պօղոս առաքեալն ասում է, որ Աստուածապաշտութիւնը ամեն բանումն էլ օգտակար է մարդուն: Նա մարդկանց բարութիւն է անում, ոչ թէ միւս կեանքում, այլ և ներկայի¹⁾: Աստուածապաշտ քրիստոնեան, ճշգրտութիւնով Աստուծոյ տաճարը յաճախողը, անկասկած յաւիտենական կեանքի բարիքներ կը ստանայ, որովհետեւ տաճարը նորան սովորեցնում է անել այն, ինչ որ հարկաւոր է յաւիտենական կեանքը գնալու համար և նորան տանում է դէպի յաւիտենական երջանկութիւնը, բացի դորանից, Աստուծոյ տաճարը այդպի-

1) Ա. Տիմոթ. գլ. Դ. 8

սի մարդուն տալիս է և երկրային բարիքներ: Տաճարում ներկայ է լինում Աստուած: Նորան հաճելի է, որ իւր մօտ, իւր տունն են գալիս, իւր որդիքը, ինչպէս դէպի իրենց հայրը: Նորան հաճելի է, որ իւր այդ որդիքը իրեն լիշում են և չեն մոռանում, ցոյց են տալիս Նորան իրենց որդիական պարտքը: Եւ ահա Աստուծոյ տաճարը ջանասիրութիւնով յաջախողները, դորա համար, Աստուածանից ստանում են ողորմութիւններ և շատ բարիքներ, շատ անգամ և առանց իրենց կողմից նորանից բան խնդրելու: Այդպիսի մարդկանց համար շատ անգամ Աստուծոյ տաճարը դառնում է դորանց աշխարհային ձախորդութիւններից և վտանգներից ազատող ասպատարան: Այդ մասին պատմում է հետեւեալը. «Ապրում էր մի աղքատ մարդ իւր կնոջ և որդու հետ: Այն երկրում, որտեղ ապրում էր այդ ընտանիքը, մի անգամ սաստիկ սով ընկաւ: Հայրը տեսնելով, որ ամենքն էլ սովից պիտի մեռնեն, ասում է որդուն. «Սիրելի որդի, որչէս-զի սովից ազատենք մեր կեանքը, մնում է միայն մի բան անել, այս-ծախել քեզ, որպէս գերի մի որ և է հարուստ մարդու վերայ: Համաձայն ես դու այս բանին: Հայր կատարի՛ր, ինչ որ ուզում ես, ես ամեն բանի պատրաստ եմ, պատասխանեց որդին: Հայրը արտասուքն աչքերին իւր որդուն տարաւ մի հարուստ մարդու մօտ և ծախեց նորա վերայ: Մնաս բարեաւ

ասելու ժամանակ, հայրն ասաց իւր որդուն. որդեակս, ահա քեզ եմ աւանդում իմ հայրական պատուէրս, երբ Աստուծոյ տաճարի մօտով անցնելու լինիս և տեսնես, որ այնտեղ արդէն ժամերգութիւն է կատարուում, մտի՛ր այնտեղ, աղօթի՛ր և դուրս չը գաս, մինչև որ ժամերգութիւնը չը վերջանայ: Որդին խոնարհութիւնով ընդունեց հայրական պատուէրը և ճշգրտութիւնով կատարում էր նորան: Մի տարի անցնելուց յետոյ, մեծատան կինը մի ինչ որ բանի պատճառաւ, սկսեց ատել նորան և վճռեց, որ ինչպէս լինի, ոչնչացնել տայ նորան: Այդ բանին աւելի օգնեց մի ուրիշ երիտասարդ ստրուկ, մեծատան կնոջ սիրելին: Եւ ահա մի օր պարոնուհին ասում է իւր ամուսնուն. «Ես ստուգ տեղեկացել եմ, որ մեր նոր ստրուկը վճռել է քեզ սպանելու, հրամայիր նորան պատժելու»: Պարոնը հաւատացած կնոջ խօսքին, նոյն օրը պատահելով քրէական դատարանի նախագահին, ասում է նորան. «Վաղը ես ուղարկելու եմ քեզ մի ստրուկ մի աղուխի հետ. հրամայիր, որ նորա գլուխը կտրեն և աղուխի մէջ փաթաթեն, իսկ յետոյ գլխի համար կուղարկեմ մի ուրիշ ստրկի, որին և կը յանձնէք բերելու»: Պարոնը դժբաղտաբար իւր ստրուկներէ անունները չէր ասել, թէ ո՞ր բանը ո՞ր ստրուկը պիտի կատարէր: Միւս օրը պարոնը ուղարկում է անմեղ երիտասարդին աղուխի հետ դա-

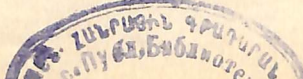
տաւորի մօտ: Նա գնում է, չիմանալով, որ այնտեղ իրեն մահն է սպասում: Նա ճանապարհին պիտի անցնէր Աստուծոյ տաճարի մօտով, որտեղ այդ ժամանակ սկսուած էր ժամերգութիւնը: Նա մտաբերելով իւր հայրական պատուէրը, կանգնեց տաճարի դրանը և սկսեց աղօթել և սպասեց մինչև ժամերգութեան վերջանալը: Այդ միջոցին, անհամբեր պարոնուհին, որ շուտ էր ցանկանում տեսնել իւր ատելի ստրկի գլուխը, շուտով իւր սիրելի ստրկին ուղարկեց դատաւորի մօտ, պատուիրելով նորան բերել այն, ինչ որ դատարանում իրեն կըտան: Անցնելով տաճարի մօտով, նա տեսաւ իւր ընկերոջը տաճարի դրանը կանգնած և մօտեցաւ նորան, իսկ նա հարցրեց. «Այդ ո՞ւր ես գնում»: Ուղարկուած ստրուկը պատասխանում է. «Գնում եմ դատաւորի մօտ, պարոնները պահանջում են նորա պատասխանը, ինչի համար, որ քեզ ուղարկել են»: Անմեղ երիտասարդը պատասխանում է. «Ես դատաւորի մօտ գեռ չեմ եղել, ես շատ եմ փափագում մինչև ժամերգութեան վերջը լսել, աղաչում եմ եղբայր, այս աղուխը տար քեզ հետ դատաւորին իմ փոխարէն, իսկ ժամերգութիւնից յետոյ ես կըգամ քո յետեւից, քո փոխարէն, պատասխանը տանելու»: Ոչնչի կասկած չունենալով պարոնուհու սիրելին, վերցնում է աղուխը և տանում դատաւորին, իսկ դատաւորը հրամայում է անմիջապէս նորա գլուխը կտրել: Աստուծոյ

տաճարում ժամերգութիւնը վերջանում է և երիտա-
սարդը իրեն խոստման համեմատ գնում է դատաւորի
մօտ, պատասխան ստանալու: Այնտեղ տալիս են
նորան աղլուխի մէջ փաթաթած գլուխը: Ձը հա-
մարձակուելով բանալ աղլուխը և չիմանալով ինչ
կայ նորա մէջ, երիտասարդը բերում է և տալիս
իւր պարոններին: Նորանք զարմանում են տեսնե-
լով մահուան ենթարկուածին կենդանի, իսկ բա-
նալով աղլուխը, սարսափելով տեսնում են իրենց
սիրելի ստրկի գլուխը: Երբ որ գործի հանգաման-
քը բացւում է, մարդ և կին ակամայից համոզու-
մ են, որ ինքն Աստուած իւր հովանաւորութիւնով
պահպանել է անմեղին, իսկ մեղաւորին պատժել:
Եւ նորանք ամեն տեղ փառաբանեցին երկնային
արդար դատաւորի դատաստանը:

Ահա դորա նման դարձեալ մի ուրիշ դէպք:
Մի բարեպաշտ քրիստոնեայ սիրում էր յաճախել
Աստուծոյ տաճարը, բայց իւր գործերի պատճառաւ,
շատ անգամ չէր գնում երեկոյեան ժամերգութիւն
լսելու: Երեկոյեան ժամերգութեան ժամանակ,
առանձնապէս տօն օրերին, նա միշտ արձակում էր
իւր ծառաներին, իսկ ինքը մնում տանը միայնակ:
Մի անգամ մի կիւրակի օր երեկոյեան ժամերգու-
թեան ժամանակ, լսելով զանկագների ձայնը, քրիս-
տոնեան մտածեց ինքն իրան. «Գնամ երեկոյեան
ժամերգութիւնը լսելու, այսօր Տէրունական տօն է,

իսկ ինչ որ հարկաւոր է անելու, Աստուծով, ժամեր-
գութիւնից լետոյ էլ կարող կը լինիմ անելու և ժամա-
նակին հասցնելու»: Եւ գնաց եկեղեցի: Այդ միջոցնե-
րում աւագակներին մէկը, իմանալով այդ մարդու բնու-
թիւնը, որ երեկոյեան միշտ արձակում է իւր ծա-
ռաներին եկեղեցի գնալու, իսկ ինքը մնում տանը
միայնակ, վճռում է բարձրանալ նորա տունը, սպա-
նել նորան և յափշտակել նորա գանձը: Մտածած
սպանութեան համար, նա իրեն հետ վերցնում է
մի երկաթեայ նիզ և դանակ և ուղղւում դէպի
նորա տունը, բայց որովհետեւ տան տէրը տանը չէր,
գնացել էր տաճարը, գողը միայն կոտրատում է
կողպէքները և արկղներից վերցնելով նորա գանձը
և մի քանի թանկագին իրեղէններ, անցնում գնում:
Մինչև կէս տարին նայն այդ գողը մի սպանութիւն
գործելու համար ընկնում է դատաստանի ձեռքը
և հարցաքննութեան ժամանակ մի առ մի յանձն
առնում իւր գործած յանցանքները և այն, որ
քրիստոնէի գանձը ինքն է յափշտակել և այն նպա-
տակով գնացել նորա տունը, որ սպանի նորան և
կողոպտի տունը:

Այն երիտասարդը, որ ծախուած էր որպէս գե-
րի, այնպէս էլ կողոպտուած տան տէրը, մահից
ազատուեցսոն գլխաւորապէս այն պատճառաւ, որ
Աստուծոյ տաճարումն էին գտնուել: Նորանք, եթէ
տաճարը գնացած չը լինէին, անշուշտ կեանքից

197-2001

զրկուած կը լինէին: Այսպիսով Աստուած ազատում է այն մարդկանց կեանքը, որոնք յաճախում են իւր տաճարը:

Եթէ ջանասիրութիւնով տաճարը յաճախողներին՝ Աստուած պարգեւում է իւր ողորմութիւններն ու բարիքները, շատ անգամ և առանց նորանց խնդրանաց, այն ժամանակ այդ աւելին կը պարգեւի նորանց և նորանց խնդրանաց համաձայն և ոչ ոքի չի մերժիլ, եթէ նորանք կը խնդրեն նորանից իւր տաճարում: Աստուած միշտ լինում է տաճարում, նա տաճարում մարդկանց աւելի մօտ է, քան մի որ և է ուրիշ տեղ: Այդ պատճառաւ նա այնտեղ մարդկանց խնդիրներն, աղօթքներն աւելի շուտ է լսում, և շուտ էլ նորանց խնդրուածները կատարում, քան դորանց մի այլ տեղ: Այս դէպքում համարեայ նոյնն է լինում, ինչ որ մարդկանց հետ: Մի տեղ ապրում էր մի հարուստ ողորմած մարդ, որը մեծ բաւականութիւնով օգնում էր բոլոր կարիք ունեցողներին: Աղքատների համար նա հայր էր և բարերար: Նրա պարգեւները թափւում էին բոլորի համար, ով որ գալիս էր նորա մօտ, օգնութիւն խնդրելու իւր սակասութիւնների համար: Մի. աղքատ չուզենալով ներկայանալ նորան, ուղարկում է նորան մի խնդրագիր, նկարագրելով իւր ողբալի դրութիւնը: Ողորմածը կարգում է նամակը և մտածում. «Հարկաւոր է այդ աղքատին օգնելու, բայց ամենից առաւել

պէտք է օգնել նորանց, որոնք ամեն օր գալիս են և բաղխում իմ դռները օգնութիւն խնդրելով և թոյլ չեն տալիս հանգիստ հոգւով դռնովս անցնել և իրենց աղաչանքներով և դռն արտասուքներով ալեկոծում են հոգիս: Իսկ նա թող դեռ սպասի, եթէ նորա կարիքներն աւելի սաստիկ լինէին, այն ժամանակ նա ինքն անձամբ կը գար և օգնութիւն կը խնդրէր»: Եւ աղքատի խնդիրը առ ժամանակ յետաձգւում է: Անցնում է և միւս շաբաթը, ժամանակ է արդէն բաւականութիւն տալու խնդրատուին, բայց այդ միջոցին գալիս են և ուրիշ խնդրողներ ներկայանում և իրենց ցաւերը պատմում ու զթուլթիւն խնդրում: Ողորմած հարուստը չի դադարում և սորանց բաւականութիւն տալու, իսկ գրաւոր խնդրողի խնդիրը դարձեալ յետաձգւում է անորոշ ժամանակաւ, որովհետեւ ողորմածը ժամանակ չունէր նորան էլ բաւականութիւն տալու: Նա շրջապատուած էր աղքատներով, որոնք աղի ողորման ձայնով և հառաչանքներով իրենց ցաւերն էին պատմում և դարման խնդրում, դորանց պէտք էր շուտ ճանապարհել, ասում էր ողորմածը և նորանց կարիքներին համեմատ օգնելով ճանապարհում բոլորին: Բայց չընայելով այդ ամենին, նա պարտաւոր էր կատարել և իւր անձնական գործերը: Ահա այսպիսով գրաւոր խնդրողի խնդիրը մնալով մնում էր անկատար: Աւերջապէս գրաւոր խնդրողը ինքն ան-

ձամբ գալիս է ողորմածի մօտ և արտասուքն աչքերին պատմում իւր կարիքների, իւր երկար ժամանակեայ համբերութեան և սպասելուն մասին։ Նորա արտասուքները շարժում են ողորմածի սիրտը և նա, չընայելով իւր անձնական գործերի ստիպողական կատարելուն, նոյն րոպէին բաւականութիւն է տալիս նորան։ Այսպէս էլ Աստուծու հետ է լինում։ Տաճարում մարդս ուղղակի կանգնած է Աստուծոյ դէմ առ դէմ, որովհետեւ նա կանգնած է նոյն իրան Աստուծոյ տան մէջ։ Եւ Աստուծուն հաճելի է, որ մարդս իւր խնդիրների համար գայ ուղղակի իրեն տունը, իրեն մօտ, որպէս որդին իւր հօր մօտ և անձամբ անձին պատմի իւր կարիքների մասին, ինչում պակասութիւն է զգում և գթութիւն հայցի։ Այսպիսով Աստուած իւր տան մէջ աւելի շուտ է բաւականութիւն տալիս մարդու խնդիրներին, քան այդ մի որ և ուրիշ տեղ։ Բացի այդ բոլորից տաճարում կախուած են և շատ սրբերի պատկերներ, որոնք նահատակուած են եղել Քրիստոսի անուան և ճշմարիտ հաւատալուն պատճառաւ։ Տաճար այցելող մարդը մտքով վերանալով պատկերի վերայ նկարուածի սկզբնատպի առաջ, ազաչում խնդրում է բարեխօս լինել իրեն համար Աստուծոյ առաջ։ Այսպիսով և սուրբ պատկերներն էլ մասամբ օգնում են տաճարը այցելող մարդկանց ցանկութիւնները շուտ կատարուելուն։

Մարդու տաճարում ջերմն աղօթելն անշուշտ կարեւոր է և այն պատճառով, որ այնտեղ մարդիկ աղօթում են իրար համար, որովհետեւ տիրացուն տաճարում բոլոր ներկայ եղողների կողմից խնդրում է նորանց ընդհանուր կարիքների համար, օրինակ հիւանդութիւններից փարատելու, բարկութիւնից ազատելու և բաւականութիւն տալու նորանց կարիքներին։ Հիւանդութիւնները փարատելու, պտուղներից առատութիւն, աշխարհին խաղաղութիւն պարգևելու, իսկ հոգեւոր պաշտօնեաների միաբերան «Տէր ողորմեա» ասելուց յետոյ, տաճարում եղողները սրտանց և միաբերան խնդրում են Աստուծանից կատարումն տալ այդ խնդիրներին։ Իսկ շատերի միմիանց համար աղօթելը աւելի զօրաւոր է, և շատ հեշտութիւնով կարելի է Աստուծու գութը շարժեցնել ողորմելու։ Յակովբե առաքեալն ասում է. «Աղօթեցէք միմեանց համար, որ բժըկուիք»։¹⁾ Եւ երբ մարդիկ ամենքը միասին աղօթում են իրենց կարիքների համար, այն ժամանակ երևում է դորանց եղբայրութեան ընդհանուր համաձայնութիւնը և միմեանց սիրելը և հէնց այդ բանն է հարկաւոր Աստուծուն և Աստուած տեսնելով իւր ժողովրդի ընդհանուր եղբայրութեան համաձայնութիւնը, սէրը, կատարումն է տալիս նորանց խնդիրներին։ Եղբայրական աղօթքներով ան-

1) Յակովբ. զլ. Ե. 16

կարելի բանը կարելի է դառնում: Քրիստոսի երկինք համբառնալուց յետոյ, առաքեալները սկսեցին քրիստոնէական հաւատը տարածել Հայաստանում և ընդհանուր աշխարհում: Հրէաները սաստիկ ատում էին Քրիստոսի հետևողներին և ամեն տեղ էլ աշխատում էին խանգարել և հակառակել նորանց առաքելական քարոզներին: Հրէաների Հերովդէս թագաւորը, Հերովդէս հալածչի թոռը, ցանկանալով հրէաներին հաճելի բան անել, նահատակել տուաւ Յակովբ առաքեալին, Յովհաննէս Աստուածաբան առաքեալի եղբօրը: Իսկ յետոյ շուտով զատկական տօներին նա բռնել տուաւ Պետրոս առաքեալին և ձգեց բանդը, որ զատկական տօներից յետոյ յանձնի ժողովրդի ձեռքը: Բանդում նշանակուած էին ամենախիստ պաշապաններ: Պետրոս առաքեալն էլ շղթայուած էր երկու ծանր շղթաներով, նորան պահպանում էին 16 պաշապաններ, որոնցից երկուսը քնած էին առաքեալի հետ, նորա երկու կողմերով: Իսկ այդ միջոցին քրիստոնեաները (որոնք այդ ժամանակ դեռ շատ քիչ էին) ամենքը միասին մի տեղ ժողովուած, ջերմն աղօթում էին Աստուծուն Պետրոսին բանդից ազատելու համար: Եւ ահա այն գիշերը, երբ լուսաբացին Հերովդէսը Պետրոսին բանդից պիտի հանէր և յանձնէր ժողովրդի ձեռը, Աստուծոյ հրեշտակը բանդում երևաց Պետրոսին: Յանկարծ բանդը լուսաւորուեց, Պետրոս առաքեալն

այդ ժամանակ քնած էր: Հրեշտակը զարթեցրեց նորան և ասաց. «Շուտ վեր կ'աց»: Առաքեալի շըղթաները ինքն իրան վալը ընկան: Հրեշտակը հրամայեց նորան հագնուիլ, գօտին կապել և հետևիլ իրեն: Պետրոս առաքեալը այդ բոլոր հրամանները կատարեց: Նորան թուում էր, թէ այդ երազ է և ոչ իրողութիւն: Բայց շուտով համոզուեց, որ այդ երազ չէ, այլ իրողութիւն: Հրեշտակը նորա հետ անցաւ առաջին և երկրորդ պահակների մօտով, յետոյ մօտեցան երկաթեայ դարբասներին, որ տանում էր ուղղակի քաղաքը: Դորանց առաջ դարբասի դռներն իրենք իրենց բացուեցան: Հրեշտակը և Պետրոս առաքեալը անցան դարբասով և մտան փողորոս: Այդ տեղ հրեշտակն աներևութացաւ: Այն ժամանակ Պետրոս առաքեալն ասաց. «Արդարեւ այժմ ես տեսնում եմ, որ Աստուած իւր հրեշտակն ուղարկել է և ինձ ազատել Հերովդէսի ձեռից և այն բոլորից, որին սպասում էին հրէաները»: Պետրոս առաքեալն իւր չորս կողմը դիտելով՝ ուղղուում է դէպի մարիամի տունը (Մարկոս աւետարանչի մայրը), որտեղ քրիստոնեաները ժողովուած աղօթում էին ¹⁾ Ահա այսքան զօրեղ է քրիստոնեայ եղբայրների ջերմն աղօթքները: Աստուած նորան շուտ է լսում և նորանց կամքի համեմատ կատարումն տալիս աղօթողներին ինչիւրնեւրին:

1) Գործք առաք. գլ. ԺԲ

Յիսուս-Քրիստոս տաճարը կոչում է Աստուծոյ տուն, որ նշանակուած է աղօթելու համար: Նա երուսաղէմի տաճարից հալածելով առևտրականներին ասաց. «Իմ տունս աղօթելու տուն է կոչում, իսկ դուք աւազակների այր շինեցիք»¹⁾: Ուրեմն եթէ տաճարը Աստուծոյ տունն է, աղօթելու տուն, այն ժամանակ այնտեղ գնացողները պարտաւոր են լիջել, թէ ի՞նչու են այնտեղ գնացել, ի՞նչ պէտք է անեն, այնպէս էլ այնտեղի կանգնածները պարտաւոր են չը մոռանալ, որ եկած են աղօթելու համար: Մտաբերելով այդ, մարդիկ տաճարում պիտի աղօթեն Աստուծուն և մտքներով ուղղուին դէպի նորան: Բնդհակառակը մեզանից շատերը, չը նայելով որ տաճարում են կանգնած, այնու ամենայնիւ չեն մոռանում մտածելու իրենց աշխարհային կեանքի, անձնական գործերի մասին, միայն այն ժամանակ են մտաբերում Աստուծուն, երբ տիրացուն բարձրաձայն երգում է: «Աստուծոյ երկրպագեսցուք» կամ քահանան ասում. «Խաղաղութիւն ամենեցուն», այդ ժամանակներում նորանք մտաբերում են, որ պէտք է երկրպագութիւն տալ, ծուռը դնել, խաչակնքել անձը, անում են այդ և դարձեալ ընկնում կողմնակի խորին մտածմունքների մէջ, յօրանջում և տաճարի զանազան կողմերը դիտում: Այսպիսով Աստուծոյ տաճարում, աղօթելու տանը, շատ քիչ ենք

1) Ղուկաս. գլ. ԺԹ. 46

Աստուծուն մտաբերում և աղօթում և շատ քիչ արտայայտում մեր սրտի զգացումները: Բայց մեզանից շատերը շատ անգամ Աստուծանից ոչինչ չեն ստանում, որովհետեւ շատ անգամ Աստուծոյ տաճարը մեզ համար այնպիսի տեղ ենք դարձնում, որտեղ միայն նայում ենք զանազան կողմերի մարդկանց դուրս եկողների և ներս մտնողների վերայ: Ահա կանանց շարքում կանգնած է մի կին, անշուշտ կանանց շարքում կանգնած է մի կին, անշուշտ նա ուշադրութիւնով նայում է, թէ ինչպէս են հագնուած իրեն հարևան և բարեկամ կանայքը: Եթէ նորանցից շատերը, նորա կարծիքով, հագուած են իրենից լաւ, զարդարուած են աւելի գեղեցիկ, այն ժամանակ նորա մէջ ինքն ըստ ինքեան նախանձ է շարժւում, թէ ի՞նչու չէ ինքն էլ նորանց պէս հագուած ու զարդարուած: Իսկ եթէ ինքը հագուած է շատերից, կամ նոյն իսկ ամենից լաւ, այն ժամանակ հպարտութիւնն է առաջ գալիս: Կինը հպարտանում ու գոռոզանում է, որ ինքն ամենից գերադաս ու գեղեցիկ է զարդարուած ու հագուած: Ահա ժամերգութեան ժամանակ եկեղեցի է մտնում մի որ և է հարուստ մարդ, փառաւոր հագուած և բոլորի հայացքներն ուղղւում է դէպի նորան: Քրիստոնեաներն այդ ժամանակ մոռանում են Աստուծուն, անգամ մոռանում, թէ իրենք որտեղ են կանգնած: Մտքները փոխանակ Աստուծուն ուղղելու, ուղղած են մարդկանց վերայ և շատերի միտքը

շատ երկար, անգամ մինչև ժամերգութեան վերջը մնում է այդպէս զանազան բաների վերայ ուղղուած: Մարդիկ այսպիսով Աստուծոյ տաճարը դարձնում են որպէս գուարճութեան տեղ: Մենք էլ տաճարում այսպէս շատ անգամ, ամբողջ ժամերգութեան ժամանակ մտածում ենք մեր երկրային կեանքի, ապրուստի և գործերի մասին: Գիւղացին, սերմն ցանող և հնձող մշակը, ժամերգութեան մեծ մասը անց է կացնում մտածելով՝ թէ ո՞ւմ վերայ և որքան օգուտով կարող կը լինի ծախել իւր ցորենը, միւս տարում առատ ցորեն ստանալու համար, որքան ցորեն ցանել, ի՞նչպէս անել, որ միւս տարուայ համար մի քանի դեզ խոտ աւելացնել և ծախել: Խնչ գնով ծախել անասունները և որ անասունները պահել, սերունդը բազմացնելու և այլն: Վաճառականը մտածում իւր առևտրի, վիճակի մասին: Ժամերգութեան ժամանակ նորան աւելի քաղցր է թւում մտածել, հոգալ, թէ ի՞նչպէս անել, որ աւելի գնով ծախուի իւր ապրանքը, ի՞նչպէս անել, որ իւր փողերը աւելի տոկոսներով շահեցուին, ի՞նչպէս անել, որ մի ուրիշ աւելի շահաւէտ գործ ձեռնարկել և այլն: Զինուորականը, Աստուծոյ ժամերգութեան ժամանակ մտածում իւր ընկերների և իւր գլխաւորների և պարզենք ստանալու մասին և այլն: Եւ վերջապէս մեզանից իւրաքանչիւրը, Աստուծոյ տաճարում, մտածում իւր այն գործերի վերայ, որով

պարապում է: Ժամերգութեան ժամանակ մարդ մի առանձին քաղցրութիւն է զգում մտածել, խորհել իւր պարապմունքների մասին: Ահա մէկ էլ ես տեսնում մարդու մտքի առաջ են գալիս մի որ և է խնդիր, դորանից յետոյ միտքը փոխւում է երկրորդ, երրորդ և չորրորդ խնդիրների վերայ և այսպիսով մարդս տաճարում անտեղի կերպով մտազբաղութեան մէջ ընկնելով՝ մէկ խնդրից միւսն անցնելով՝ ժամանակ կորցնում: Առանձնապէս մարդուն շատ են զբաղեցնում՝ մտածել տալ աշխարհային կեանքի խնդիրները, երբեմն մի որ և է գործի պատճառաւ տխրուած լինելով՝ կամ սաստիկ ուրախացած: Զանազան պատահմունքների մասին խնդիրները իրենք իրենց մտնում են մարդու գլուխը, հէնց որտեղ որ էլ լինի նա և այդ առաւել Աստուծոյ տաճարում: Մարդ մտնում է տաճարը, սկսում ծունը դնել, խաչակնքել անձը և աղօթել Աստուծուն և ահա իսկոյն մարդից անբաժան կեանքի խնդիրները հէնց այդ րոպէին մտնում են նորա գլուխը և որքան նա աշխատում է թողնել այդ մտածմունքները, սակայն որքան նա աշխատում է, այնքան էլ աւելի են աւելանում մտածմունքները: Նորանք խումբ, խումբ իրար յետևից գալիս են և մարդուն կատարելապէս ընկճում մտածմունքների մէջ: Ժամերգութիւնը շարունակ առաջ են տանում և նա կանգնած ոչինչ չի տեսնում և ոչինչ լսում: Աստուծուն երբէք հա-

շատ երկար, անգամ մինչև ժամերգութեան վերջը մնում է այդպէս զանազան բաների վերայ ուղղուած: Մարդիկ այսպիսով Աստուծոյ տաճարը դարձնում են որպէս զուարճութեան տեղ: Մենք էլ տաճարում այսպէս շատ անգամ, ամբողջ ժամերգութեան ժամանակ մտածում ենք մեր երկրային կեանքի, ապրուստի և գործերի մասին: Գիւղացին, սերմն ցանող և հնձող մշակը, ժամերգութեան մեծ մասը անց է կացնում մտածելով՝ թէ ո՞ւր վերայ և որքան օգուտով կարող կը լինի ծախել իւր ցորենը, միւս տարում առատ ցորեն ստանալու համար, որքան ցորեն ցանել, ի՞նչպէս անել, որ միւս տարուայ համար մի քանի դեզ խոտ աւելացնել և ծախել: Ի՞նչ գնով ծախել անասունները և որ անասունները պահել, սերունդը բազմացնելու և այլն: Վաճառականը մտածում իւր առևտրի, վիճակի մասին: Ժամերգութեան ժամանակ նորան աւելի քաղցր է թւում մտածել, հոգալ, թէ ի՞նչպէս անել, որ աւելի գնով ծախուի իւր ապրանքը, ի՞նչպէս անել, որ իւր փողերը աւելի տոկոսներով շահեցուին, ի՞նչպէս անել, որ մի ուրիշ աւելի շահաւէտ գործ ձեռնարկել և այլն: Զինուորականը, Աստուծոյ ժամերգութեան ժամանակ մտածում իւր ընկերների և իւր գլխաւորների և պարզենք ստանալու մասին և այլն: Եւ վերջապէս մեզանից իւրաքանչիւրը, Աստուծոյ տաճարում, մտածում իւր այն գործերի վերայ, որով

պարապւում է: Ժամերգութեան ժամանակ մարդ մի առանձին քաղցրութիւն է զգում մտածել, խորհել իւր պարապմունքների մասին: Ահա մէկ էլ ես տեսնում մարդու մտքի առաջ են գալիս մի որ և է խնդիր, դորանից յետոյ միտքը փոխւում է երկրորդ, երրորդ և չորրորդ խնդիրների վերայ և այսպիսով մարդս տաճարում անտեղի կերպով մտազբաղութեան մէջ ընկնելով՝ մէկ խնդրից միւսն անցնելով՝ ժամանակ կորցնում: Առանձնապէս մարդուն շատ են զբաղեցնում՝ մտածել տալ աշխարհային կեանքի խնդիրները, երբեմն մի որ և է գործի պատճառաւ տխրուած լինելով՝ կամ սաստիկ ուրախացած: Զուտապէս պատահմունքների մասին խնդիրները իրենք իրենց մտնում են մարդու գլուխը, հէնց որտեղ որ էլ լինի նա և այդ առաւել Աստուծոյ տաճարում: Մարդ մտնում է տաճարը, սկսում ծուներ դնել, խաչակնքել անձը և աղօթել Աստուծուն և ահա իսկոյն մարդից անբաժան կեանքի խնդիրները հէնց այդ րոպէին մտնում են նորա գլուխը և որքան նա աշխատում է թողնել այդ մտածմունքները, սակայն որքան նա աշխատում է, այնքան էլ աւելի են աւելանում մտածմունքները: Նորանք խումբ, խումբ իրար յետևից գալիս են և մարդուն կատարելապէս ընկճում մտածմունքների մէջ: Ժամերգութիւնը շարունակ առաջ են տանում և նա կանգնած ոչինչ չի տեսնում և ոչինչ լսում: Աստուծուն երբէք հա-

ճելի չէ այդ տեսակ մարդուն տաճարում կանգնելը, այդտեղ աշխարհային կեանքի և այլ խնդիրների մասին մտածելու, խորհելու տեղը չէ: Տաճարում մարդ իրենից միանգամայն պիտի հեռացնի աշխարհային բաների մասին մտածելը, որովհետև նա կանգնած է Աստուծոյ տանը, աղօթելու տան մէջ: Նա պէտք է մտաբերի, որ ինքն Աստուծոյ տանն է կանգնած, ուրեմն իրեն աւելի մօտ է Աստուած և պէտք է իրեն այնպիսի մի դիրք տայ, որ որպէս թէ ինքը կանգնած է հէնց Աստուծոյ առաջ: Այդ պատճառաւ սուրբ եկեղեցին իւր երգիչների բերանով երգում է. «Զորունս, զորունս, ամենայն իմաստութեամբ և զգուշութեամբ. 'ի վեր ընծայեցուցէք զմիտս ձեր Աստուածային երկիւղի»: Այսինքն ձեր ականջի և մտքի մարմնաւոր-աշխարհային մտածմունքների դռները փակեցէք և ամեն իմաստութիւնով և զգուշութիւնով և Աստուծոյ երկիւղովը դէպի վեր ընծայեցէք ձեր մտքերը՝ աղօթելով: Շատ կարելի է մարդս անկարող է գտնուում իրեն ազատել աշխարհային կեանքի վերաբերեալ մտածմունքներից և իրեն արդէն գերի է դարձրած նորան, այն ժամանակ արդէն աւելորդ է, որ նա նեղութիւն է կրում և տաճար գնում: Այդ տեսակ մարդը միևնոյն է թէ իսկի տաճարումն էլ չէ: Նա նմանում է այն մարդկանց, որոնց համար Աստուած մարգարէների բերանով ասել է. «Այս ժողովուրդը իրեն բե-

րանովն է մօտենում և շրթունքներովն է ինձ պատուում, բայց իրենց սիրտն ինձանից հեռացած ջուրուած է: Զուր տեղն են պաշտում ինձ»: ¹⁾

Եթէ պահանջուում է, որ տաճարում պէտք է մտքով ու սրտով բարձրանալ դէպի Աստուած, այդ աւելի պահանջում է այնտեղ կանգնել կարգին և համեստութիւնով: Այդ պահանջում է տեղի և ժամերգութեան սրբութիւնը: Իսկ մեզանից շատերը տաճարում ժամերգութեան ժամանակ զրոյցներ են անում, շատ անգամ և հանաքներ և ծիծաղներ: Այդ մեծ յանցանք է: Պէտք է մտաբերել, որ մենք կանգնած ենք Աստուծոյ տաճարում, երկնային թագաւորի տանը: Այստեղ նա այցելում է իւր հաւատացեալ ժողովրդին, այստեղ նա գաղտնի նստած է սեղանի վերայ, այստեղ նորան մենք պատարագում ենք, զոհ ենք մատուցանում: Եթէ երկնային թագաւորի ներկայութեան ժամանակ ամենքն էլ աշխատում են իրենց կարգին պահել, աշխատում են ուշադրութիւնով լսել նորա խօսքերը, ուրեմն այդ աւելի պէտք է անել երկնային թագաւորի ներկայութեան ժամանակ: Ահա պատարագ ենք մատուցանում: Այն ժամանակ թագաւորողների թագաւորը, տէրերի տէրը գալիս է իւր հաւատացեալների համար զոհ մատուցանում: Նորան աներևոյթ կերպով շրջապատած են երկնային բոլոր

1) Եսայի զլ. ԻԹ. 13. Մատթ. զլ. ԺԵ. 8, 9.

գորութիւնները, ինչպէս որ եկեղեցին էլ երգում է.
 „Մարմին տէրունական և արիւն փրկչական կայ
 առաջի, երկնային գորութիւնքն յաներևոյթս երգեն
 և ասեն անհանգիստ բարբառով, սուրբ, սուրբ,
 սուրբ տէր գորութեանց»: ձմարիտ հաւատացեալ
 քրիստոնեան իւր ջերմն զգացմունքները, իւր որդի-
 ական պարտքը ցոյց տալու համար, պարտաւոր է
 տաճարում լուռ ու մունջ և համեստ կանգնել,
 աղօթել և հետեւել ժամերգութեանը, Ս. պատա-
 րագին: Մարդ չը պէտք է թոյլ տայ իրեն տաճա-
 րում խօսելու, հանաքներ անելու և ծիծաղելու, իսկ
 եթէ անկարող է գտնուելու այս պարտքերը կատա-
 րելու, այն ժամանակ իսկապէս կարիք էլ չը կայ
 տաճարը զնալու, որովհետեւ ինքն եկեղեցին է իւր
 սպասաւորների բերանով երգում. «Երկիւղիւ և հա-
 ւատով յառաջ մտիք և սրբութեամբ հաղորդեցա-
 րուք»: Այսպիսով եկեղեցին իւր ճշմարիտ հաւա-
 տացեալներին յորդորում է երկիւղիւ և հաւատով
 մօտենալ սրբութիւնով հաղորդուելու: Այսպիսով
 տաճարում հաւատացեալ քրիստոնեան պէտք է իրեն
 պահպանի երկիւղով և հաւատով:

Շատ անգամ մեզ, քրիստոնեաներիս, աւետա-
 րանական կոչուած և ուրիշ աղանդաւորներ արհա-
 մարհում են նորա համար, սր մենք տաճարներ ու-
 նինք: Նորանց խօսքով Աստուած ամեն տեղ է և
 հետեւաբար կարելի է ամեն տեղ էլ աղօթել Աս-

տուծուն: Աղօթելու համար ունենալ մի որոշեալ
 տեղ կամ շինութիւն, նորանց կարծիքով այդ յան-
 ցանք է, որովհետեւ դորանով, որպէս թէ մենք մեր-
 ժում ենք Աստուծոյ ամեն տեղ լինելը: Աղանդա-
 ւորները իրենց խօսակցութիւնների մէջ հիմք են
 ընդունում Պօղոս սրբազան առաքեալի այս խոս-
 քերը. «Աստուած ձեռակերտ տաճարներում չէ ապ-
 րում և ոչ էլ մարդկանց ձեռքով է պաշտում, իբր
 թէ մի որ և է բանի կարօտ: Նա է ամենքին կեանք
 և շունչ և ամեն բան տւողը»: ¹⁾ Այնպէս էլ նո-
 րանք ցոյց են տալիս և այն, որ նախկին քրիստոն-
 եաները, ինչպէս երևում է առաքելական գործերից,
 աղօթելու համար ժողովում էին ոչ թէ տաճար-
 ներում, այլ հասարակ տներում: Դորա դէմ մենք
 քրիստոնեաներս աղանդաւորներին պիտի պատաս-
 խանենք հետեւեալը: ձմարիտ է, որ Աստուած ամեն
 տեղ է և ամեն տեղ էլ կարելի է նորան աղօթել:
 Եւ մենք քրիստոնեաներս ամեն տեղ էլ աղօթում
 ենք նորան: Աղօթում ենք դաշտերում, անտառ-
 ներում, տներում և առհասարակ որտեղ որ գտնուում
 ենք: Մենք չենք պնդում, որ Աստուծուն կարելի է
 աղօթել միայն տաճարում, բայց չէ՞ որ աղօթելու
 համար պէտք է վերջապէս քրիստոնեաները ժողով-
 ւունքին մի որ և է տեղ: Աղանդաւորները ժողովում են
 տներում, իսկ քրիստոնեաները տների փոխարէն

1) Գործք առաք. գլ. ԺԷ. 24 և 25

տաճարներում: Բայց մի՞թէ տաճարը վատ է հասարակ տանից: Ճշմարիտ քրիստոնեաներն էլ կարող են, տաճարների փոխարէն, աղօթելու համար տներում ժողովուրդ, բայց տները վատ են, քան տաճարները: Տները շինուած են ընտանիքների բնակութեան համար: Նորանք այնքան մեծ չեն և նորանց մէջ չեն կարող տեղաւորուիլ բոլոր այս կամ այն ծխերի աղօթողները: Տներն անմաքուր են լինում և այնտեղ է պատրաստուած մարդկանց կերակուրը, տներումն են զետեղուած շատ անգամ գիւղացու ընտանի անասունները, այնտեղ են լինում նորա հանգերձեղէնները, տրեխները, վար ու ցանքի բոլոր գործիքները, ցորնի շտեմարանները, մի խօսքով տունը շինուած չէ, որպէս հասարակութեան աղօթելու տեղ: Իսկ տաճարը, այնպիսի տեղ է, որտեղ կարող են ամբողջ հասարակութիւններ ժողովուրդ և ընդհանրական աղօթքներ կատարել: Տաճարները միանգամայն յարմարեցրուած են աղօթելու համար, ամեն բան համապատասխան Աստուծոյ մեծութիւնների հետ: Եւ որ ինքն (Աստուած) ներկայ է լինում աղօթողների մէջ: Տաճարները գործածելու համար նախ օծում են: Նորա մէջ շինուած է բեմ, իսկ բեմի վերայ սեղան, որի վերայ Աստուած աներևոյթ կերպով նստած է: Սեղանի վերայ է մատուցուած անմահ պատարագը, որով հայր և զինին սրբագործւելով դառնում են մեր Տէր

Յիսուս-Քրիստոսի ճշմարիտ մարմինը և արիւնը: Սեղանի վերայ դրուած են Քրիստոսի յաղթական խաչը, որի վերայ ինքը խաչուեց, տիւրամօր սուրբ պատկերը, իւր սիրելի որդին գրկին: Տաճարում կոխուած են շատ սրբերի պատկերներ, ջահեր, դրուած են աշտանակներ, շամադաններ և այլն: Այս տեսակ սրբազան անօթներ և պատկանելիքներ հասարակ տներում չեն լինում: Հասարակ տներում չի էլ կարելի ոչ պատարագ մատուցանել և ոչ ժամերգութիւն կատարել: Այժմ ինչպէս է թւում ձեզ հաւատացեալ քրիստոնեաներ, աղօթելու համար ո՞րտեղ են աւելի գերադաս, հասարակ տները, թէ տաճարները: Հարկաւ տաճարները: Պէտք է արհամարհել նորանց, որոնք իրենց աղօթքները կատարում են տներում և ոչ տաճարներում և այդպիսով հասարակ տները համեմատում տաճարների հետ: Նորանք աւելի մաքուր և համապատասխան աղօթատները թողած, հասարակ տներն են գնում: Աղօթելու համար ամենայարմար տեղը տաճարն է, քան հասարակ տունը, և շատ անգամ տաճարների շինութեան գործում Աստուած ինքը տեսանելի կերպով օգնում է մարդկանց: Ահա թէ ինչպէս:

Հայաստան մեր երկրում Սրբաբար թագաւորից յետոյ, քրիստոնէութիւնը երեք դար շարունակ հալածւում էր, մինչև որ Ս. Գրիգոր լուսաւորիչը Քրիստոսի յաղթական խաչը ձեռն առած, քարոզե-

լով ճանապարհ բերաւ քրիստոնէական հաւատի հա-
կառակորդներին: Նորա աշխատանքներն այնպէս
արձագանք գտան, որ օրեկան հազարաւոր, մինչև
անգամ միլիոնաւոր մարդիկ էին մկրտուում: Թադէ-
ոս և Բարդուղիմէոս առաքեալներից յետոյ, Ս. Գրի-
գորն էր, որ քրիստոնէական հաւատը տարածեց
Հայաստան երկրում: Նա միայն ինքը չէր յառաջ
տանում այդ գործը, այլ և ունէր բազմաթիւ աշա-
կերտներ, որոնց պատրաստում, ուսում էր տալիս,
դաստիարակում և ապա ուղարկում Հայաստանի գա-
նազան կողմերը քրիստոնէական ուսումն ու լոյսը
տարածելու: Մի անգամ Ս. Գրիգորը մի զարմա-
նալի երազ տեսաւ: Նա տեսաւ, որ երկինքը բա-
ցուեց և սկսեց լոյս իջնել երկնքից դէպի երկիրը:
Լոյսի հետ միասին իջաւ մի մարդ, — Աստուծոյ
միածին Որդին-ձեռին բռնած մեծ ոսկէ ուռն՝ չա-
քուծ: Այս մարդը սլանալով իջաւ Վաղարշապատ
քաղաքի մէջ տեղը և գետնին մուրճով խփեց: Իս-
կոյն գետնի տակից՝ անդնդից լսուեցին սարսափելի
ձայներ: Սրանից յետոյ թագաւորի պալատի վերայ
ոսկէ խարիսխ երեաց, որի մեծութիւնը մի մեծ բլրի
չափ էր: Այս խարիսխի վերայ հրեղէն սիւն կար,
սիւնի վերայ ամպեղէն գմբէթ, եկեղեցու նման,
իսկ գմբէթի վերայ էլ, լուսաւոր խաչ: Ս. Գրիգո-
րը զարմացած նայում էր և չը գիտէր, թէ ինչ
նշանակութիւն ունին այս բոլորը: Այդ ժամանակ

Աստուծոյ հրեշտակն երկնքից իջաւ, և մեկնեց Ս.
Գրիգորին նորա տեսիլը: Հրեշտակն ասաց—այն
մարդը, որ ձեռին ոսկէ ուռն ունէր բռնած՝ Աս-
տուծու որդի Յիսուսն է, հրեղէն սիւնը կաթողիկէ
եկեղեցին, այսինքն հիմնկուալ էջմիածնի տա-
ճարը, իսկ լուսաւոր խաչը՝ Հայոց քահանայապե-
տութիւնն, այսինքն կաթողիկոսութիւն է: Հրեշ-
տակը յայտնեց, որ այն ուռնով խփած տեղը եկեղե-
ցի պիտի շինել, որ բոլոր քրիստոնէաների համար
աղօթատուն լինի և բացի դորանից Հայոց կաթո-
ղիկոսի աթոռն այդ տեղ պիտի հաստատուի, այ-
սինքն Հայոց կաթողիկոսներն այդ տեղ պիտի նըս-
տեն: Միւս օրը սուրբ Գրիգորը այս երազը պատ-
մում է Տրդատ թագաւորին, նախարարներին, ժո-
ղովրդին և այդ տեղում 302 թուին մի եկեղեցի
շինում, այն ձեռով՝ ինչպէս որ Աստուած նորան
ցոյց էր տուել: Այս եկեղեցին առաջ Շողակաթ էր
կոչւում ¹⁾, որովհետեւ լոյսը, այսինքն շողը այդ
տեղ կաթեց: Այժմ այլ ևս Շողակաթ չեն ասում,
այլ՝ էջմիածին, որ նշանակում է թէ այնտեղ իջաւ
Միածին, — Յիսուս — Քրիստոսը: Սուրբ եկեղեցւոյ
շինութեան վերայ աշխատում էին ոչ թէ միայն
ժողովուրդը, այլ և ինքը թագաւորը, Աշխէն թա-
գուհին, թագաւորի որդին, քոյրը, նախարարները

1) Այժմ էլ Շողակաթ է կոչւում Ս. էջմիածնի աւագ սեղանը,
իսկ միջնակէտը կաթողիկէի՝ իջման տեղ, որի վերայ պոռտարագ է
մատուցանում էջմիածնի և ուրիշ հանդիսաւոր տօներին:

և իշխանները: Բացի Ս. Էջմիածնից Գրիգորը Հայաստանում նոյն ձևով ուրիշ բազմաթիւ եկեղեցիներ էլ շինեց:

Ս. Էջմիածինը 302 թուից սկսած բոլոր Հայերի մայր եկեղեցին է և քահանայապետական աթոռը: Այնտեղ է նստում Հայոց կաթողիկոսը, այնտեղ է և Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ վարչական մարմին — Սինոդը:

Ահա այսպէս է տաճարների մասին Աստուծոյ կամքը: Դորա համար ուղղակի կարելի է ասել, որ մարդիկ իրենց համար առանձին աղօթատուն չունենալը յանցանք է: Որովհետեւ եթէ մարդիկ հոգում են իրենց տան, բնակարանի մասին, որպէս զի նա աւելի ընդարձակ, մաքուր և յարմարագոյն լինի, այդ աւելի պէտք է անել աղօթատների համար, նորան յարմարեցնելու Աստուծուն աղօթելու համար: Այդ պատճառաւ տաճարները պէտք է, որքան կարելի է զարդարել և վայելուչ կերպով պահպանել, որովհետեւ նա աղօթատուն է և ոչ բնակութիւն հաստատելու համար: Թէ և Աստուած ինքն ըստ ինքեան զարդարանքների կարիք չէ զգում, ո՛չ ոսկու և ո՛չ արծաթի, որովհետեւ դորանք առանց նորան էլ իրենն է, սակայն մենք որպէս նորա հարազատ որդիք նորան հաճոյանալու համար, պարտաւոր ենք այդ անելու: Մեր այդ տեսակ որդիական զգացմունքները հաճելի են Աստուծուն: Հասարակ տան

աղօթելը այնքան յանցանք չէ, որքան յանցանք է աղօթատները չը զարդարելը և մաքուր չը պահելը և աղօթատունը հասարակ տանից չը զանադանելը: Եթէ առաջին տարուայ քրիստոնեաները աղօթատներ չունէին, այլ աղօթելու համար ժողովուում էին մասնաւոր տներում, այդ անում էին այն ժամանակուայ հանգամանքներից դրդուած: Իսկ երբ հանգամանքները փոխուեցան և քրիստոնէութիւնն ազատ կրօն դարձաւ, այն ժամանակ բոլոր քրիստոնեաներն էլ իրենց համար սկսեցին առանձին աղօթատներ կառուցանել: Պատահում է երբեմն մեզ էլ այնպիսի հանգամանք, որ մենք էլ ստիպուած ժողովուում ենք մասնաւոր տուն՝ աղօթելու և կատարելու մեր հասարակական պարտքերը, օրինակ երբ եկեղեցին այլուում է և նախ քան նոր եկեղեցի կառուցանելը հարկադրուած ենք մասնաւոր տուն ժողովուելու:

Այսպիսով իւրաքանչիւր քրիստոնեայի համար սրբազան պարտք է միշտ Աստուծոյ տաճարը դնալու և մասնակցելու հասարակական աղօթքներին:

Վ Ե Ր Ձ

SD4

J. 501.
mp.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0596123

